

Fecr Yayınları: 809

İMAM ŞÂFİİ ve MÜSNED ŞERHİ
Mecdüddin İbnü'l-Esîr el-Cezerî

Dr. Hüseyin ÇİNAR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mart 2024

ISBN: 978-625-6602-62-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

İMAM ŞÂFİÎ
ve
MÜSNED ŞERHİ
Mecdüddîn İbnü'l-Esîr el-Cezerî

Dr. Hüseyin ÇİNAR

Ankara 2024

Dr. Hüseyin ÇINAR

Ardahan ili Posof ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Bursa/İnegöl'de tamamladı. Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Diyanet İşleri Başkanlığının taşra teşkilatında başladığı resmi görevini hâlen Milli Eğitim Bakanlığında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak sürdürmektedir. Yüksek lisans ve doktora eğitimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Hadis Anabilim Dalında tamamladı. Milli Eğitim Bakanlığı ders kitapları komisyonunda görevli olarak çalışan yazarın yayımlanmış ders kitapları arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 10, Kur'an-ı Kerim 7, Kur'an-ı Kerim 12 ve KKTC Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7 yer almaktadır. Yazarın Babanzâde Ahmet Naim'in Kırtas Olayına Bakışı, Tıbbı Nebevi ve Çağdaş Yorumlar, Kadının Şahitliği Meselesi ve Peygamberimizin Hayatı Dersi Uygulama Esasları adlı bildiri çalışmaları vardır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ÖN SÖZ

Büyük Selçuklu Devleti'nin son dönemlerinde yaşamış devlet adamı ve muhaddislerden Mecdüddîn İbnü'l-Esîr el-Cezerî'nin İmam Şâfiî'nin *el-Müsned*'ine yaptığı şerhi ilim dünyasına tanıtmayı amaç edindik. *Kütüb-i Sitte*'nin cem'i ve garîbu'l-hadîs alanındaki eserleriyle tanınan müellifi daha yakından tanıtmayı düşündük.

Zira garîbu'l-hadîs ilminde başvuru kaynağı olan *en-Nihâye* adlı eseri yaygın olarak kullanılan, bununla birlikte ve *Câmiu'l-usûl* adlı eseri Türkçe'ye tercüme edilen İbnü'l-Esîr hakkında ülkemizde, iki lisansüstü çalışma dışında bir çalışma olduğunu söylemek henüz mümkün değildir. İbnü'l-Esîr'in hacimli eserlerinden olan İmam Şâfiî'nin *el-Müsned*'ine yaptığı şerh üzerine ülkemizde herhangi bir çalışma yapılmamış olması bizleri bu şerhi araştırmaya sevk etti. Eser, Şâfiî mezhebinin fikhî delîllerini içeren eser olması açısından da önemli bir yere sahiptir. Esere yapılan şerhin metodu ve kaynaklarını ortaya koyarak İbnü'l-Esîr'in ahkâm hadislerin şerhine katkısını tespit etmeyi amaç edindik.

Tez çalışması olarak hazırladığımız kitap, konunun amacı, önemi ve kaynaklarının açıklandığı giriş; İbnü'l-Esîr'in hayatı, eserlerini ele alan birinci bölüm; Şâfiî'nin *el-Müsned*'inin tanıtıldığı ve İbnü'l-Esîr'in şerhde kullandığı kaynakların tespit edildiği ikinci bölüm ve *eş-Şâfiî fî Şerhi müsnedi's-Şâfiî* adlı şerhde izlenen metodun ele alındığı bölüm olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmamızın konu seçiminde ve yazılması süreçlerinde yardım ve desteğini gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Ali Çelik'e, tez izleme komite toplantılarına katılarak çalışmaya yön veren Prof. Dr. Kadir Demirci, Prof. Dr. Adil Şen'e ve tezimizin tashihinde katkıları olan ve önerilerde bulunan Doç. Dr. Erdoğan Köycü'ye şükranlarımı arz ederim. Çalışmanın hazırlanma sürecinde her zaman desteğini gördüğüm Dr. Hanifi Ceylan, Dr. Ebru Adıyaman ve Uzman Vaiz Halil İbrahim İnak'a teşekkür ederim.

Hüseyin ÇİNAR
Eskişehir, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	5
TABLOLAR LİSTESİ.....	9
KISALTMALARLİSTESİ	10
GİRİŞ	11
1. Çalışmanın Konusu Amacı ve Önemi	11
2. Çalışmanın Yöntemi Kavramsal Çerçeve.....	14
3. Çalışmanın Kaynakları	20

BİRİNCİ BÖLÜM

MECDÜDDİN İBNÜ'L-ESİR EL-CEZERİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ.....	25
1.1. Mecdüddin İbnü'l-Esîr'in Yaşadığı Asra Genel Bir Bakış	25
1.1.1. Siyasi Durum	25
1.1.2. Dönemin Sosyo-Kültürel ve İlmî Durumu	30
1.1.2.1. Sosyo-Kültürel Durum	30
1.1.2.2. İlmî Durum ve Hadis İlmî ile İlgili Çalışmalar	39
1.2. İbnü'l-Esîr el-Cezerî'nin Hayatı ve Eserleri	51
1.2.1. Hayatı ve Şahsiyeti	51
1.2.2. Hastalığı ve Vefatı.....	58
1.2.3. Hocaları	61
1.2.4. Talebeleri	66
1.2.5. İslam Âlimlerinin Kendisi Hakkındaki Görüşleri	70
1.2.6. Eserleri ve Sonraki Döneme Etkileri	75
1.2.6.1. Matbu Eserleri	78
1.2.6.2. Yazma Eserleri	90

İKİNCİ BÖLÜM

İMAM ŞÂFÎ'NİN <i>el-MÜSNED</i> 'İ ve <i>eş-ŞÂFÎ fî ŞERHİ MÜSNEDİ'Ş-ŞÂFÎ'İNİN ÖZELLİKLERİ KAYNAKLARI</i>	93
2.1. el-Müsned'in İmam Şâfî'ye Nisbeti	93
2.2. el-Müsned'in Yazma ve MatbuNüshaları	102
2.2.1. el-Müsned'in Yazma Nüshaları	102
2.2.2. el-Müsned'in Baskıları	103
2.3. el-Müsned'deki Hadis Sayısı	104
2.4. eş-Şâfî'nin el-Müsned Üzerine Yapılan Şerhler Arasındaki Yeri	109

2.5. eş-Şâfi fi Şerh-i Müsnedi'ş-Şâfiî'nin Kaynakları ve Özellikleri	113
2.5.1.İbnü'l-Esir'in Şerh Tarihine Bakışı ve Şerhi Yazış Amacı	114
2.5.2.eş-Şâfi'nin Mukaddimesi	117
2.5.3. eş-Şâfi'nin Konu Başlıkları ve Tertibi	121
2.5.4.eş-Şâfi Şerhinin Kaynakları	126
2.5.4.1.Hadis ve Hadis İlimleri Kaynakları	126
2.5.4.2. Fıkıh ve Fıkıh Usulü Kaynakları	131
2.5.4.3.Arap Dili ve Belağatı Kaynakları	140
2.5.4.4.Kıraat İlimi ile İlgili Kaynaklar	144
Değerlendirme	144

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

eş-ŞÂFÎ fi ŞERHİ MÜSNEDİ'Ş-ŞÂFÎ'DE ŞERH METODU	149
3.1. Hadislerin Senedleriyle İlgili Açıklama Yapması	149
3.1.1. Ravilerin Cerh ve Ta'dili ile İlgili Açıklama Yapması	152
3.1.2. Ravi İsimleri ile İlgili Açıklama Yapması	159
3.2. Hadislerin Metinleriyle İlgili Açıklama Yapması	161
3.2.1. Kelime ve Kavram Açıklamalarına Yer Vermesi	163
3.2.2. Ayetlerden Faydalanması	174
3.2.3. Hadislerden Faydalanması	184
3.2.4. Edebî Sanatlara Yer Vermesi	188
3.2.5. Coğrafi Mekânlar ile İlgili Bilgi Vermesi	194
3.2.6. Nüsha Farkları ve Yazım Hatalarına İşaret Etmesi	199
3.2.7. Hadis Usulü Konularıyla İlgili Açıklama Yapması	205
3.2.8. Hadislerden Fıkhi Hükümler Çıkarması	221
3.2.9. Muhtemel Sorulara Cevap Vermesi	228
3.3. Fıkhi Mezheplerin Görüşlerini Belirtmesi	232
3.3.1. Abdest ile İlgili Konular	233
3.3.2. Namaz ile İlgili Konular	235
3.3.3. Hac ile ilgili Konular	236
3.3.4. Nikâhla İlgili Konular	237
Değerlendirme	238
3.4. İmam Şâfiî'nin Kavlı Kadim ve Kavlı Cedid Görüşlerine Yer Vermesi	238
SONUÇ	243
KAYNAKÇA	249

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1: İbnü'l-Esîr el-Cezerî'nin HadisHocaları ve Aldığı Kitaplar --	65
Tablo 2: Muhakkiklere Göre İmam eş-Şâfi'nin el-Müsned'inde Yer Alan Hadislerin Sayısı ve Sınıflandırılması -----	108
Tablo 3: eş-Şâfi Şerhinde Yer Alan Bölüm ve Konu Başlıkları -----	124

KISALTMALARLİSTESİ

- a.s : Aleyhi's-selâm
AÜİF : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
b. : Bin, ibn
bk. : Bakınız
Çev. : Çeviren
DEÜ : Dokuz Eylül Üniversitesi
DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
ed. : Editör
ESOGÜ : Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
h. : Hicrî
Haz. : Hazırlayan
Hz. : Hazreti
İSAM : Araştırmaları Merkezi
MÜİFV : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
öl. : Ölüm tarihi
r.a : Radiyallâhu anh
sad. : Sadeleştiren
say. : Sayı
s.a.v. : Sallallâhü Aleyhi vesellem
trc. : Tercüme eden
thk. : Tahkik eden
ty. : Tarih yok
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TTK : Türk Tarih Kurumu
vd. : ve diğerleri
Yay. : Yayınları
YEK : Yazma Eserler Kurumu